Socialförsäkringsutskottets betänkande 1987/88:18

om folkpensioner m.m. (prop. 1987/88:100)

SfU
1987/88:18

FEMTE HUVUDTITELN

Proposition 1987/88:100

Regeringen (socialdepartementet) har i bilaga 7 under litt. D föreslagit riksdagen att anta förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Lagförslaget återfinns som bilaga 1 till betänkandet.

1. Folkpensioner m.m.

Regeringen har under punkt D 2 (s. 55–57) föreslagit riksdagen att till folkpensioner för budgetåret 1988/89 anvisa ett förslagsanslag av 52 810 000 000 kr.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1987/88

1987/88:Sf204 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att socialstyrelsen skall ges i uppdrag att utforma blanketter och sända ut dem till föräldrar som är berättigade till ATP-poäng för barnavårdande år.

1987/88:Sf210 av Lennart Brunander (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om förändring av ATP-reglerna så att den bestraffning som nu sker av vissa pensionärer upphör.

1987/88:Sf211 av Lennart Brunander (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag med innebörd att ålderspension och ATP automatiskt erhålls.

1987/88:Sf212 av Lennart Brunander och Marianne Andersson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av de nu gällande reglerna för utbetalande av änkepension i enlighet med vad i motionen anförts.

1987/88:Sf217 av Gullan Lindblad och Görel Bohlin (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att pensionsberedningen med förtur bör utreda frågan om makars möjlighet till delning av pensionspoäng.

1987/88:Sf218 av Karin Israelsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om påförande av poängår för vård av barn utan egen anmälan.

1987/88:Sf226 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar att alla pensionärer med låg eller ingen ATP tillerkänns pensionstillskott.

Motiveringen återfinns i motion So212.

1987/88:Sf232 av Wivi-Anne Radesjö m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förenklat förfarande för att ATP-poäng skall tillgodoräknas vid föräldraledighet.

1987/88:Sf234 av Sylvia Pettersson och Anita Johansson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av förkortade handläggningstider för sjukbidrag och handikappersättning.

1987/88:Sf237 av Alf Svensson (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att pensionsberedningen bör utreda frågan om möjlighet att vid skilsmässa dela på intjänade pensionspoäng,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i lagstiftningen att makar får rätt att dela pensionspoäng om de så önskar i enlighet med det i motionen anförda.

1987/88:Sf238 av Alf Svensson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att pensionsberedningen bör ges tilläggsdirektiv i syfte att utreda frågan om möjlighet för ett frivilligt sabbatsår mellan 45 och 55 år i enlighet med motionen.

1987/88:Sf243 av Bo Finnkvist och Sven-Åke Nygårds (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att frågan om efterlönepension eller arbetspension bör ges förtur i pensionsberedningens arbete.

1987/88:Sf244 av Gunnar Thollander (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av ändring av 16 kap. 5 § lagen om allmän försäkring (handikappersättningen).

1987/88:Sf252 av Marianne Andersson och Ingbritt Irhammar (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om sådan ändring av ATP-reglerna att ATP-poängen räknas proportionellt från första inkomstkronan.

1987/88:Sf256 av Margó Ingvardsson m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i lagen om allmän försäkring att ytterligare en nivå på handikappersättningen införs i enlighet med vad i motionen anförts.

1987/88:Sf265 av Britta Hammarbacken (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att den aviserade handikapputredningen ges i uppdrag att överväga frågan om möjlighet att erhålla handikappersättning även efter ålderspensionering.

1987/88:Sf267 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en snabb översyn och reform vad avser de s.k. undantagandepensionärernas förmåner.

Motiveringen återfinns i motion So234.

1987/88:Sf268 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förtidspensionering av handikappade som studerar bör undvikas,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om överföring av resurser från socialförsäkringssektorn till arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Motiveringen återfinns i motion So235.

1987/88:Sf273 av Nils Carlshamre m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär utredning och förslag syftande till ytterligare en nivå för handikappersättningen, alternativt rätt till särskilt avdrag i inkomstdeklarationen i enlighet med vad i motionen anförts.

1987/88:Sf278 av Margó Ingvardsson (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om en samhällelig pensionsförsäkring, för att i första hand utjämna skillnaderna mellan mäns och kvinnors pensioner.

1987/88:Sf290 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att fr.o.m. den 1 juli 1988 höja folkpensionens grundbelopp till 98 % av basbeloppet för ensamstående och motsvarande höjning för makar,

2. att riksdagen beslutar att fr.o.m. den 1 juli 1988 höja pensionstillskotten för ålderspensionärer till 50 % av basbeloppet och för förtidspensionärer till 100 % av basbeloppet,

3. att riksdagen till folkpensioner för budgetåret 1988/89 anslår 1 500 milj. kr. utöver regeringens förslag, dvs. totalt 54 310 000 000 kr.

1987/88:Sf293 av Nils Carlshamre m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att folkpensionärer som på grund av undantagande från ATP endast uppbär folkpensionens grundbelopp fr.o.m. den 1 januari 1989 skall ha rätt till pensionstillskott i enlighet med vad i motionen anförts,

3. att riksdagen – under förutsättning av bifall till yrkande 1 ovan – för budgetåret 1988/89 under anslaget D 2 Folkpensioner anvisar 52 875 000 000 kr.

1987/88:Sf303 av Rune Thorén och Marianne Andersson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att en utredning tillsätts med uppgift att utreda och inkomma med förslag om rätt till retroaktiva pensionspoäng för vård av eget barn.

1987/88:Sf306 av Karin Israelsson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att alla pensionärer med låg eller ingen ATP tillerkänns rätt till pensionstillskott,

2. att riksdagen beslutar att alla änkor efter undantagandepensionärer tillerkänns pensionstillskott även till änkepensionen.

1987/88:Sf307 av Karin Israelsson m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av reglerna för förtidspension för egenföretagare.

1987/88:Sf325 av Anders Andersson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående pensionstillskott.

1987/88:Sf326 av Maria Leissner och Charlotte Branting (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om delning av ATP-poäng.

1987/88:Sf329 av Göte Jonsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av översyn vad gäller bestämmelserna om förtidspensionering för personer som ådömts fängelsestraff.

1987/88:Sf330 av Alf Svensson (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att höja folkpensionen till 97 % av basbeloppet för ogift pensionär och till 81 % av basbeloppet för gift pensionär fr.o.m. den 1 januari 1989,

2. att riksdagen beslutar att höja pensionstillskottet för ålderspensionärer till 50 % av basbeloppet och för förtidspensionärer till 100 % av basbeloppet fr.o.m. den 1 januari 1989,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om beräkningsgrunder för pensionstillskott för de folkpensionärer som står utanför ATP-systemet,

4. att riksdagen till folkpensioner för budgetåret 1988/89 anslår 480 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit.

1987/88:Sf338 av Görel Thurdin m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av handikappersättningen i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet

Inledning

Från anslaget D 2. Folkpensioner bekostas folkpension i form av ålderspension, förtidspension och änkepension samt hustrutillägg och barntillägg till den som uppbär ålders- och förtidspension. Vidare bekostas handikappersättning från detta anslag. Folkpensionerna finansieras över budgeten genom en socialavgift, folkpensionsavgiften, och genom skatter.

Utöver folkpensionens generella grundskydd ger den allmänna tilläggspensioneringen (ATP) ett pensionsskydd som är relaterat till den försäkrades tidigare förvärvsinkomster. ATP finansieras helt genom socialavgifter.

Ålderspension liksom hel förtidspension eller änkepension utgår för år räknat med 96 % av fastställt basbelopp för ensam pensionär och med sammanlagt 157 % för två pensionsberättigade makar. För den som inte har

ATP eller har lågt ATP-belopp kompletteras folkpensionen med pensionstillskott, som utgår med 48 % av basbeloppet för en ålderspensionär och med 96 % för en förtidspensionär. Pensionstillskottet avräknas mot utgående ATP-pension. Däremot görs ingen avräkning mot annan pension eller annat slag av inkomst.

Bestämmelserna om folkpensionsförmånerna finns i lagen (1962:381) om allmän försäkring, lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension samt lagen (1969:205) om pensionstillskott.

Pensionerna liksom en del andra sociala förmåner är automatiskt värdesäkrade genom anknytningen till basbeloppet inom den allmänna försäkringen.

Basbeloppet, som fastställs av regeringen för varje år, utgör 24 500 kr. multiplicerat med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i november året före det som basbeloppet avser och prisläget i november 1986. Basbeloppet har för år 1988 fastställts till 25 800 kr.

En översyn av pensionssystemet pågår för närvarande i en parlamentariskt tillsatt kommitté, pensionsberedningen (S 1984:03). I direktiven för beredningen framhålls att folk- och tilläggspensioneringen bör ligga fast i sina grundlinjer och att nuvarande uppbyggnad av pensionssystemet med en grundläggande pensionsnivå oberoende av tidigare förvärvsarbete och kompletterad med en tilläggspension enligt inkomstbortfallsprincipen bör kvarstå oförändrad. Inte heller finns enligt direktiven skäl att ändra det nuvarande systemet för finansiering av den allmänna pensioneringen. I övrigt står det pensionsberedningen fritt att ta upp de frågor som den finner lämpligt. Direktiven ger emellertid anvisningar om vissa frågor som beredningen bör analysera. Det gäller reglerna för värdesäkring av pensionerna, sambandet mellan avtalspension och allmän pension, reglerna för intjänande av ATP, möjligheterna till rörlig pensionsålder och reformering av efterlevandepensioneringen. Möjligheterna till lagtekniska och administrativa förenklingar inom den allmänna pensioneringen bör också undersökas. De förslag som beredningen lägger fram skall enligt direktiven rymmas inom ramen för oförändrade resurser.

Beredningen har nyligen avgivit delbetänkandet (SOU 1987:55) Efterlevandepension – reformering av den allmänna försäkringens efterlevandeförmåner. Betänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling och en proposition i ärendet är aviserad under innevarande riksmöte.

Höjning av folkpensionens grundbelopp m.m.

Såsom ovan nämnts utges folkpension i form av ålderspension för år räknat med 96 % av basbeloppet för ensam pensionär och för två pensionsberättigade makar med 157 % av basbeloppet eller med 78,5 % av basbeloppet för vardera maken. För den som inte har ATP eller har lågt ATP-belopp kompletteras folkpensionen med pensionstillskott, som utges med 48 % av basbeloppet för ensam ålderspensionär och med 96 % för makar gemensamt. För en förtidspensionär utges pensionstillskott med 96 % av basbeloppet.

Lars Werner m.fl. kritiserar i motion Sf290 avsaknaden av förslag i

budgetpropositionen om kompensation till pensionärerna för deras uppoffringar i samband med devalveringen 1982. Enligt motionärerna bör sådan kompensation snarast ske och ur fördelningspolitisk synpunkt bör därvid grundpensionerna och pensionstillskotten höjas. I motionen begärs därför i yrkande 1 att riksdagen beslutar att fr.o.m. den 1 juli 1988 höja folkpensionens grundbelopp till 98 % av basbeloppet för ensamstående och motsvarande höjning för makar. Vidare begärs i yrkande 2 en höjning av pensionstillskotten till 50 % av basbeloppet för ålderspensionär och till 100 % av basbeloppet för förtidspensionär.

Även Alf Svensson riktar i motion Sf330 kritik mot att regeringens utfästelser till pensionärerna inte infriats. Motionären anser det självklart att folkpensionen måste återställas till den nivå som den hade före devalveringen, och i yrkande 1 begärs därför en höjning av folkpensionens grundbelopp till 97 % av basbeloppet för ogift pensionär och till 81 % av basbeloppet för gift pensionär fr.o.m. den 1 januari 1989. Vidare anser motionären att en höjning av pensionstillskottet skulle vara en riktad åtgärd till de sämst ställda pensionärerna, och i yrkande 2 begärs att pensionstillskottet höjs till 50 % av basbeloppet för ålderspensionär och till 100 % av basbeloppet för förtidspensionär fr.o.m. den 1 januari 1989.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att den uppoffring som pensionärerna förklarade sig villiga att göra i samband med nedskrivningen av den svenska kronan i oktober 1982 till en del kompenserats genom att ett tilläggsbelopp till basbeloppet på 400 kr. infördes den 1 juli 1987. Tilläggsbeloppet ingår fr.o.m. år 1988 i underlaget vid beräkning av basbeloppet.

Vidare har regeringen nyligen framlagt förslag till kompensation för den resterande delen av den gjorda uppoffringen i proposition 1987/88:121 om extra höjning av basbeloppet m.m. Propositionen kommer att behandlas av utskottet i ett senare betänkande. I avvaktan på denna behandling är utskottet inte berett att tillstyrka någon kompensation till pensionärerna på sätt som begärts i motionerna Sf290 och Sf330. Motionerna i nu behandlade delar avstyrks följaktligen.

Ansökan om ålderspension

För att få ålderspension enligt lagen om allmän försäkring krävs att den försäkrade gör en ansökan härom hos den försäkringskassa där sökanden är inskriven. Ansökan görs på av riksförsäkringsverket fastställt formulär. Ansökningsblanketten innehåller, förutom uppgifter om civilstånd, barn under 16 år, tidigare förvärvsarbete utomlands och utländska pensioner eller yrkesskadeersättningar, även uppgifter för beräkning och inbetalning av preliminär skatt och för utbetalning av pensionen.

I propositionen föreslås att kravet på att ansökan skall göras för att erhålla ålderspension slopas för pensionsberättigad som är inskriven hos allmän försäkringskassa och som vill ta ut hel ålderspension fr.o.m. den månaden han fyller 65 år. Den som önskar uppskjutet uttag skall dock skriftligen meddela detta till försäkringskassan.

Förslaget som föranleder lagändring föreslås träda i kraft den 1 oktober 1988.

Lennart Brunander begär i motion Sf211 förslag om att ålderspension och ATP skall erhållas automatiskt vid 65 års ålder.

Utskottet anser för sin del att ett slopat ansökningsförfarande innebär såväl en förenkling av myndigheternas administrativa hantering som en förbättrad service för allmänheten. Utskottet tillstyrker således propositionens förslag i denna del och konstaterar att motion Sf211 härmed får anses tillgodosedd.

Pensionsåldern m.m.

Den allmänna pensionsåldern är 65 år, och ålderspension utbetalas fr.o.m. den månad den försäkrade fyller 65 år. Det är också möjligt att göra förtida resp. uppskjutet uttag av ålderspension. Förtida uttag kan ske tidigast fr.o.m. den månad då den försäkrade fyller 60 år. Pensionsbeloppet minskas då med 0,5 % för varje månad pensionen tas ut före den månad den försäkrade fyller 65 år. Minskningen av pensionsbeloppet blir sedan livsvarig. På motsvarande sätt innebär uppskjutet uttag av ålderspension att pensionsbeloppet höjs med 0,6 % för varje månad som uttaget skjuts upp efter den månad den försäkrade fyller 65 år. Hänsyn tas dock inte till tid efter ingången av den månad under vilken den försäkrade fyllt 70 år. Förtida resp. uppskjutet uttag av pension måste i förekommande fall avse såväl folkpension som tilläggspension.

I motion Sf238 av Alf Svensson begärs att pensionsberedningen ges tilläggsdirektiv för att utreda frågan om möjligheten att införa ett frivilligt sabbatsår mellan 45 och 55 års ålder. Det borde enligt motionären vara möjligt för den enskilde att göra ett förtida uttag av ålderspension under ett sabbatsår på samma villkor som gäller för förtida uttag. Bo Finnkvist och Sven-Åke Nygårds begär i motion Sf243 ett tillkännagivande om att frågan om efterlönepension eller arbetspension bör ges förtur i pensionsberedningens arbete.

Utskottet har tidigare behandlat liknande yrkanden (se senast 1986/87:10). Utskottet har därvid erinrat om att det ingår i pensionsberedningens arbetsuppgifter att analysera möjligheterna till en rörlig pensionsålder. I direktiven för beredningen påpekas särskilt att verkningarna av 1976 års pensionsreform, varigenom ökade möjligheter till rörlig pensionsålder infördes, bör uppmärksammas. Syftet med reformen var att göra det möjligt för den enskilde att anpassa tidpunkten för pensioneringen efter individuella behov och önskemål. Ett särskilt problem som blivit aktuellt på senare år är enligt direktiven den förtidspensionering på arbetsmarknadsmässiga grunder som sker efter vissa driftsinskränkningar och därav följande arbetslöshet, s.k. 58,3-årspensionering. I det sammanhanget har de äldres situation på arbetsmarknaden och deras möjligheter att på eget initiativ lämna sitt arbete före 65 års ålder diskuterats. Beredningen skall mot denna bakgrund överväga om nuvarande regler för den rörliga pensionsåldern är tillfredsställande ur lagteknisk och administrativ synpunkt. Beredningen skall också pröva möjligheterna till frivillig avgång från arbetsmarknaden före den ordinarie pensionsåldern. Ett eventuellt förslag på det här området får dock enligt direktiven inte bygga på att samhället tar kostnadsansvaret för sådana

avgångar från arbetsmarknaden. – Utskottet, som hade inhämtat från pensionsberedningen att ett ställningstagande i frågor om rörlig pensionsålder kunde förväntas under år 1987, ansåg sig inte vilja föregripa beredningens arbete och avstyrkte bifall till motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet kan konstatera att något förslag från pensionsberedningen i frågor om rörlig pensionsålder ännu inte har framlagts. Av direktiven framgår dock att dessa frågor skall behandlas med förtur, och med hänsyn härtill anser utskottet att riksdagen bör vidhålla sitt tidigare ställningstagande. Utskottet avstyrker således bifall till motionerna Sf238 och Sf243.

Pensionstillskott vid undantagande från ATP

Pensionärer utan ATP eller med låg ATP har såsom ovan nämnts utöver grundpension rätt till pensionstillskott. Före den 1 januari 1982 fanns en möjlighet att anmäla undantagande från ATP vad avser inkomster av annat förvärvsarbete än anställning. Ett sådant undantagande kan helt eller delvis reducera pensionstillskotten eftersom vid bedömningen av rätten till pensionstillskott hänsyn skall tas till den ATP som skulle ha utgivits om undantagande inte hade skett.

Frågan om rätt till pensionstillskott tas upp i ett flertal motioner. I motion Sf293 av Nils Carlshamre m.fl. yrkande 1 begärs ett beslut om att sådana pensionärer som på grund av undantagande från ATP endast uppbär folkpensionens grundbelopp fr.o.m. den 1 januari 1989 skall ha rätt till pensionstillskott. I motionerna Sf226 av Olof Johansson m.fl. yrkande 2 och Sf306 av Karin Israelsson m.fl. yrkande 1 begärs ett beslut om att alla pensionärer med låg eller ingen ATP tillerkänns rätt till pensionstillskott. Bengt Westerberg m.fl. begär i motion Sf267 yrkande 2 ett tillkännagivande om behovet av en snabb översyn och reform vad avser de s.k. undantagandepensionärernas förmåner. I motion Sf325 av Anders Andersson begärs tillkännagivande om att pensionstillskott bör utgå även till undantagandepensionärer. Alf Svensson slutligen begär i motion Sf330 yrkande 3 förslag till individuell prövning så att de pensionärer som står utanför ATP-systemet kan få pensionstillskott i den mån deras alternativa penningplacering har en lägre avkastning än det belopp pensionstillskottet ger.

Utskottet har under en följd av år behandlat yrkanden om rätt till pensionstillskott vid undantagande från ATP. Senast skedde detta i utskottets av riksdagen godkända betänkande SfU 1986/87:10. Utskottet konstaterade därvid att det i direktiven till pensionsberedningen har angivits att någon ändring vad gäller rätten till pensionstillskott inte bör komma i fråga när det gäller pensionstillskott till den som begärt undantagande från ATP och inte betalat sin ATP-avgift. Med hänsyn till osäkerheten om levnadsvillkoren för pensionärer som på grund av att de begärt undantagande från ATP inte kan erhålla pensionstillskott ansåg utskottet emellertid att det fanns skäl att närmare undersöka deras behov av ekonomiskt stöd. En sådan undersökning borde kunna ske inom pensionsberedningen. Vad utskottet med bifall till ett motionsyrkande således anfört gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (rskr. 175).

Pensionsberedningen skall således undersöka behovet av ekonomiskt stöd för pensionärer som på grund av att de begärt undantagande från ATP inte kan erhålla pensionstillskott. I avvaktan på resultatet av denna undersökning är utskottet inte berett att förorda någon ändring av gällande bestämmelser för ifrågavarande pensionärer. Utskottet avstyrker således bifall till motionerna Sf226 yrkande 2, Sf267 yrkande 2, Sf293 yrkande 1, Sf306 yrkande 1, Sf325 och Sf330 yrkande 3.

Såvitt gäller frågan om pensionstillskott till änkor vars män begärt undantagande från ATP utbetalades enligt tidigare regler inte pensionstillskott till vare sig änkepension eller till ålders- och förtidspension till sådan änka. Undantag gjordes dock i de fall kvinnan redan uppbar ålders- eller förtidpension när mannen dör. Hon fick då behålla sitt pensionstillskott. I regeringens proposition 1983/84:73 om reformering av efterlevandepensioneringen m.m. fanns förslag om att pensionstillskott skulle utges till ålders- och förtidspension till änkor vars män begärt undantagande från ATP. Propositionen återkallades emellertid i skrivelse 1983/84:95. Ett motionsyrkande om oinskränkt rätt till pensionstillskott för änkor vars män begärt undantagande har därefter av riksdagen överlämnats till pensionsberedningen för bedömning i samband med övriga frågor om efterlevandepension (SfU 1983/84:21, rskr. 282). Riksdagen har vidare på förslag av utskottet tillstyrkt en motion om att uppgifter skulle sammanställas om hur många änkor som mister sitt pensionstillskott på grund av makens undantagande från ATP och att regeringen snarast skulle återkomma till riksdagen med förslag i frågan (SfU 1985/86:15, rskr. 199).

I proposition 1986/87:133 om ändringar i delpensioneringen, pensionstillskott till änkor m.m. redovisades att antalet änkor som uppbär änkepension i någon form och som på grund av undantagande från ATP går miste om pensionstillskott helt eller delvis uppgår till ca 5 500. Av dessa beräknades 3 500 ha gått miste om hela pensionstillskottet eller delar av detta till följd av mannens undantagande. I propositionen föreslogs att vid bestämmande av pensionstillskott till ålders- och förtidspension till en änka hänsyn inte längre skulle tas till sådan änkepension från ATP som skulle ha utgetts om den avlidne inte haft undantagande från ATP eller gått miste om pensionspoäng till följd av underlåten avgiftsinbetalning till försäkringen. Riksdagen antog förslaget (SfU 1986/87:22, rskr. 326) och de nya reglerna trädde i kraft den 1 juli 1987.

I motion Sf306 av Karin Israelsson m.fl. konstateras att vid bestämmande av pensionstillskott till änka vars man begärt undantagande från ATP bortser man endast från mannens undantagande vid bestämmandet av pensionstillskottet till änkans ålders- eller förtidspension. Således tas fortfarande hänsyn till mannens undantagande från ATP vid utgivande av änkepension efter mannen. Detta var, enligt motionärerna, inte avsikten med riksdagsbeslutet våren 1986. I yrkande 2 begärs därför att riksdagen beslutar att alla änkor vars män begärt undantagande från ATP tillerkänns pensionstillskott även till änkepensionen.

Utskottet vill för sin del understryka vad som sägs i motionen om att avsikten med riksdagens begäran om förslag i fråga om pensionstillskott till

änka vars man begärt undantagande från ATP var att hänsyn inte i något fall skulle tas till mannens undantagande vid bestämmandet av pensionstillskott till änkan. Utskottet tillstyrker därför bifall till motion Sf306 yrkande 2. Utskottet anser vidare att motsvarande regler bör gälla vid bestämmande av pensionstillskott till änka i de fall mannen underlåtit att betala in avgifter till försäkringen för tilläggspension. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen beslutar om erforderlig lagändring, vilken bör träda i kraft den 1 juli 1988.

Pensionspoäng och poängår

För varje år för vilket pensionsgrundande inkomst (PGI) fastställts för en försäkrad skall pensionspoäng tillgodoräknas honom. Med sådant poängår jämställs sedan den 1 januari 1982 år under vilket en förälder vårdat barn som inte har fyllt tre år. För full pension från ATP krävs att pensionären tillgodoräknats minst 30 poängår. För den som är född under något av åren 1915–1923 skall talet 30 utbytas mot talet 20 utökat med ett för varje år som den försäkrade är född senare än år 1914. Dessutom skall en ökning ske med en tiondel av det antal år som en försäkrad i denna åldersgrupp inte tillgodoräknats pensionspoäng på grund av undantagande från ATP eller utebliven avgiftsbetalning. Möjligheten att begära undantagande från ATP upphörde med utgången av år 1981. Personer som är födda före år 1924 fick dock möjlighet att behålla ett tidigare undantagande från ATP.

Lennart Brunander begär i motion Sf210 ändrade regler för ATP-systemet så att den som begärt undantagande från ATP inte får sin ATP reducerad utöver den reducering som själva undantagandet omfattar. Motionen riktar sig således mot de övergångsregler som gäller för personer födda under åren 1915–1923.

Den fråga som tas upp i motion Sf210 har anknytning till vad utskottet anfört ovan angående undantagande från ATP. Regler angående reducering av ATP för den som var född under åren 1915–1923 och som helt eller delvis stod utanför ATP tillkom redan i samband med införandet av ATP. Syftet härmed var att undvika att någon skaffade sig obefogade fördelar på pensioneringens bekostnad. Utskottet finner mot denna bakgrund inte anledning förorda någon ändring i bestämmelserna i fråga och avstyrker bifall till motion Sf210.

I tre motioner tas upp frågan om makars möjlighet till delning av pensionspoäng. Gullan Lindblad och Görel Bohlin begär i motion Sf217 ett tillkännagivande om att pensionsberedningen med förtur bör utreda frågan. Även Alf Svensson begär i motion Sf237 yrkande 1 ett tillkännagivande om att pensionsberedningen bör utreda frågan om möjlighet att vid skilsmässa dela på intjänade pensionspoäng. Vidare begär motionären i yrkande 2 förslag till sådan lagändring att makar får rätt att dela pensionspoäng om de så önskar i de fall en av makarna är hemma på hel- eller deltid för att vårda barn över tre års ålder. I motion Sf326 av Maria Leissner och Charlotte Branting begärs ett tillkännagivande om att pensionsberedningen bör få i uppdrag att överväga olika alternativ till delning av ATP-poäng mellan makar framför allt vid skilsmässa.

Såsom inledningsvis nämnts har pensionsberedningen nyligen avlämnat delbetänkandet (SOU 1987:55) Efterlevandepension – reformering av den allmänna försäkringens efterlevandeförmåner. Av betänkandet framgår att frågan om delning av pensionspoäng mellan makar skall bli föremål för utredning inom ramen för beredningens arbete. Med hänsyn härtill och till att utskottet inte vill föregripa beredningens arbete bör motionerna Sf217, Sf237 och Sf326 inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet behandlar i detta sammanhang även motion Sf278 av Margó Ingvardsson vari begärs förslag om en samhällelig pensionsförsäkring för att i första hand utjämna skillnaderna mellan mäns och kvinnors pensioner. I motionen anförs att en sådan samhällelig pensionsförsäkring förslagsvis bör administreras av försäkringskassan. Vidare bör den inbetalda premien inte vara avdragsgill vid beskattningen, och sålunda kan kostnaderna för försäkringen bli lägre än vad som är fallet med de privata pensionsförsäkringarna.

Utskottet vill med anledning av motion Sf278 erinra om att en försäkrad tidigare haft möjlighet att teckna en frivillig pensionsförsäkring hos riksförsäkringsverket. Försäkringen var så konstruerad att varje enskild premieinbetalning skapade ett självständigt försäkringsavtal om pension. Efter förslag av riksförsäkringsverket, som ansåg att försäkringen inte fyllde något större behov, föreslogs i proposition 1979/80:128 att möjligheten till nya inbetalningar skulle upphöra vid utgången av år 1980. Riksdagen godkände förslaget (SfU 1979/80:16, rskr. 299).

Utskottet vill erinra om att pensionsberedningen enligt direktiven har att bedöma behovet av en frivillig pensionsförsäkring i offentlig regi. I avvaktan på resultatet härav är utskottet inte berett att förorda ett återinförande av en samhällelig pensionsförsäkring. Utskottet avstyrker således bifall till motion Sf278.

Såsom ovan nämnts jämställs med poängår vid ATP-beräkning sådant år under vilket en förälder vårdar barn under tre år (vårdår). En förälder som vill ha ett vårdår tillgodoräknat skall ansöka härom hos försäkringskassan senast ett år efter utgången av det år som skall tillgodoräknas.

I motionerna Sf218 av Karin Israelsson och Sf232 av Wivi-Anne Radesjö m.fl. tas upp frågan om ett förenklat förfarande för tillgodoräknande av vårdår. Motionärerna anför att tillgodoräknande av poängår för vård av barn borde kunna ske automatiskt och således utan egen anmälan och de begär ett tillkännagivande i enlighet härmed. Även Marianne Karlsson begär i motion Sf204 en förändring av reglerna för tillgodoräknande av vårdår. Enligt motionären bör socialstyrelsen ges i uppdrag att utforma blanketter, som varje år sänds ut till de föräldrar som är berättigade till vårdår. I motion Sf303 av Rune Thorén och Marianne Andersson tas upp frågan om retroaktiv rätt till ATP-poäng för vård av barn. Enligt motionärerna är det ett rättvisekrav att föräldrar som efter ATP-systemets införande den 1 januari 1960 vårdat egna barn under tre år ges sådan retroaktiv rätt. Motionärerna begär därför att en utredning tillsätts med uppgift att lägga fram förslag i nu angivet syfte.

När det gäller frågan om tillgodoräknande av vårdår vill utskottet framhålla följande. Denna förmån utgår till försäkrad förälder som under större delen av ett år vårdar barn som inte har fyllt tre år under förutsättning

att föräldern så önskar. Det är således fråga om en frivillig förmån och den bör av det skälet inte påföras automatiskt. Däremot anser utskottet att det kan finnas skäl att förbättra informationen om rätt till ATP-poäng för vård av barn. Utskottet förutsätter dock att riksförsäkringsverket såsom tillsynsmyndighet tar erforderliga initiativ härtill och därvid tillser att informationen sprids till försäkrade som kan beröras av förmånen. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna Sf204, Sf218 och Sf232.

Frågan om retroaktiv rätt till ATP-poäng för vård av barn före år 1982 har tidigare behandlats av utskottet och senast i det av riksdagen godkända betänkandet SfU 1986/87:10. Utskottet erinrade därvid om att dåvarande departementschefen i samband med införandet av rätt till ATP-poäng för vård av barn uttalade att reformen var klart avgränsad. Enligt utskottets uppfattning borde någon retroaktiv rätt till ATP-poäng för vård av barn inte införas. I stället borde olika åtgärder av social- och arbetsmarknadspolitiskt slag genomföras för att stärka ATP-skyddet för småbarnsföräldrar. Utskottet erinrade också om att de nuvarande reglerna för ATP-beräkning ger ett visst skydd för föräldrar som avstår från förvärvsarbete för att vårda egna barn. Utskottet framhöll dessutom att det ingår i pensionsberedningens uppdrag att se över reglerna för intjänande av ATP-rätt. Utskottet anser att riksdagen bör vidhålla sitt tidigare beslut och avstyrker således bifall till motion Sf303.

För försäkringen för tilläggspension (ATP) gäller att pensionsgrundande inkomst utgörs av den inkomst som överstiger ett basbelopp och understiger sju och ett halvt basbelopp. Försäkringen finansieras med en särskild avgift, tilläggspensionsavgift, som för år 1988 utgör 10,60 % av avgiftsunderlaget.

I motion Sf252 av Marianne Andersson och Ingbritt Irhammar begärs förslag om sådan ändring av ATP-reglerna att ATP-poäng räknas från första inkomstkronan.

Utskottet konstaterar att motionärernas förslag om att ATP skall utbetalas också för inkomster som understiger ett basbelopp skulle medföra en höjning av avgiftsuttaget för ATP. Utskottet är inte berett att medverka härtill och avstyrker följaktligen motion Sf252.

Förtidspension m.m.

Förtidspension utgår enligt gällande bestämmelser till försäkrad som fyllt 16 år för tid före den månad, då han fyller 65 år eller ålderspension dessförinnan börjar utgå till honom, om hans arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är nedsatt med minst hälften och nedsättningen kan anses varaktig. Kan nedsättningen av arbetsförmågan inte anses varaktig men den kan antas bli bestående avsevärd tid, har den försäkrade rätt till folkpension i form av sjukbidrag. Detta bidrag är begränsat till viss tid men i övrigt gäller vad som är föreskrivet om förtidspension även sjukbidrag. Rätt till förtidspension tillkommer också arbetslös försäkrad som fyllt 60 år, och som till följd av arbetslöshet uppburit ersättning från erkänd arbetslöshetskassa under den längsta tid sådan ersättning kan utgå eller uppburit kontant arbetsmarknads-

stöd under 450 dagar. Förtidspension utges i form av hel, halv eller två tredjedels pension.

I motion Sf268 av Bengt Westerberg m.fl. begärs i yrkande 7 ett tillkännagivande om att resurser från socialförsäkringssektorn bör föras över till arbetsmarknadssektorn för att användas till arbetsmarknadspolitiska åtgärder för handikappade personer. En sådan omfördelning skulle enligt motionärerna kunna innebära en besparing för samhället genom att förtidspensioneringarna minskade samtidigt som den enskilde får tillfälle att utföra ett arbete till glädje och nytta för sig själv och för den för vilken arbetet utförs.

Liknande motionskrav har tidigare behandlats av utskottet och senast i det av riksdagen godkända betänkandet SfU 1985/86:15. Utskottet uttalade då att utskottet delade motionärernas uppfattning angående behovet av kraftfulla åtgärder för att bereda arbetstillfällen åt handikappade. Utskottet framhöll emellertid att det inte finns några särskilda medel inom socialförsäkringssektorn som är avsatta för förtidspensionärer. Det var därför inte möjligt att överföra medel på det sätt motionärerna begärt. Utskottet erinrade också om att socialministern hösten 1985 tillkallat en utredning med uppgift att göra en översyn av sjukförsäkringens roll när det gäller förebyggande och rehabiliterande åtgärder och att i det sammanhanget även frågor om möjligheten att bereda handikappade personer arbete skulle komma att diskuteras.

Utskottet har nu ingen annan uppfattning i frågan men vill åter erinra om rehabiliteringsberedningens arbete som beräknas avslutas under våren 1988. Utskottet avstyrker härmed bifall till motion Sf268 yrkande 7.

I förenämnda motion Sf268 begärs vidare i yrkande 6 ett tillkännagivande om att förtidspensionering av handikappade studerande bör undvikas.

Utskottet vill inledningsvis framhålla att handikappade studerande i möjligaste mån bör omfattas av de reguljära studiesociala systemen med de eventuella extra förmåner som handikappet kan föranleda såsom exempelvis handikappersättning. Det bör i detta sammanhang också nämnas att i den nyligen avlämnade propositionen 1987/88:116 om studiemedel föreslås att den som på grund av handikapp har fått en förlängd studietid utöver vad som får anses normalt för den aktuella utbildningen bör kunna få en del av sin skuld avskriven. Avskrivningen bör i sådant fall avse den merskuldsättning som har uppkommit av denna anledning.

Vidare vill utskottet framhålla att reglerna om förtidspension/sjukbidrag även gäller handikappade studerande under förutsättning att arbetsförmågan är nedsatt med minst 50 %. När det gäller tillämpningen av dessa regler vill utskottet hänvisa till vad försäkringsöverdomstolen uttalat i dom den 13 mars 1984, mål nr 1699/83:3.

Syftet med lagstiftningen om sjukbidrag/förtidspension är att ge den försäkrade ekonomisk trygghet vid nedsättning av arbetsförmågan. Ersättningen skall vara en kompensation för försörjningsekonomiska konsekvenser som har sin grund i sjukdom eller skada. Sedan mitten av 1960-talet skall enligt praxis studerande ungdomars rätt till sjukbidrag/förtidspension bedömas utifrån deras förmåga att skaffa sig inkomst av förvärvsarbete vid ett tänkt avbrott i studierna. Försäkringsöverdomstolen (försäkringsdomstolen)

har i domar fastslagit den principen beträffande unga, handikappade studerande att om det kan antas att den studerande på grund av sitt handikapp saknar möjlighet att, utan att först ha undergått särskild yrkesutbildning, skaffa sig en arbetsinkomst motsvarande minst hälften av vad en arbetslös icke utbildad person i samma ålder kan påräkna, sjukbidrag skall utgå under tiden för sådan utbildning.

Utskottet, som anser att det i vissa fall kan vara motiverat att utge förtidspension/sjukbidrag till handikappade studerande, är inte berett att medverka till någon inskränkning av den sålunda fastlagda rätten härtill. I detta sammanhang bör dock nämnas att utskottet erfarit att frågan om åldersgränsen för förtidspension är föremål för överväganden inom rehabiliteringsberedningen, vars förslag kan väntas under våren 1988.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Sf268 yrkande 6.

I motion Sf307 av Karin Israelsson m.fl. begärs i yrkande 2 en översyn av reglerna för förtidspension av egenföretagare/lantbrukare. Motionärerna anför att det för en lantbrukare är så gott som omöjligt att – trots total arbetsoförmåga – få hel förtidspension så länge han bor kvar på gården och hustrun har inkomst av jordbruksfastigheten. Enligt motionärerna måste åtgärder vidtas så att lantbrukare kan komma i åtnjutande av hel förtidspension utan att familjen i övrigt slutar arbeta inom lantbruket eller att makarna tvingas flytta isär.

Utskottet vill erinra om att, såsom ovan nämnts, förtidspension kan utgå till försäkrad vars arbetsförmåga är nedsatt med minst hälften på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan. För rätt till hel förtidspension krävs att arbetsförmågan är nedsatt i sådan grad att inget eller endast en ringa del därav återstår. Vid bedömande av i vad mån den försäkrades arbetsförmåga är nedsatt skall beaktas vederbörandes förmåga att vid den nedsättning av prestationsförmågan varom är fråga bereda sig inkomst genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter och som rimligen kan begäras av honom med hänsyn till hans utbildning och tidigare verksamhet samt ålder, bosättningsförhållanden och därmed jämförliga omständigheter.

Detta innebär att hänsyn måste tas till storleken av å ena sidan den arbetsinkomst som den försäkrade uppnått eller kan antas uppnå efter invaliditetens inträde, och å andra sidan hans arbetsinkomst som frisk. Man har därför att beakta både den inkomst som den försäkrade uppnått före invaliditetens inträde och den inkomst som han, om han inte drabbats av invaliditet, under den tid därefter som kan överblickas sannolikt skulle ha kunnat erhålla. Utskottet är införstått med att denna invaliditetsbedömning med jämförelse av inkomster kan medföra problem för egenföretagare på grund av svårigheterna att i vissa fall skilja mellan förvärvsinkomst och kapitalinkomst. Dessa problem bör dock enligt utskottets mening kunna lösas inom ramen för gällande bestämmelser. Med hänsyn till att invaliditetsprövningen i betydande mån innefattar en skälighetsbedömning vill utskottet dock understryka vikten av att en noggrann och fullständig utredning görs i varje enskilt fall. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Sf307 yrkande 2.

Sylvia Pettersson och Anita Johansson begär i motion Sf234 ett tillkännagi-

vande om behovet av förkortade handläggningstider i ärenden om sjukbidrag och handikappersättning.

Utskottet vill med anledning härav åter framhålla att ärenden om rätt till sjukbidrag – liksom ärenden om handikappersättning – kräver en noggrann utredning i varje särskilt fall och således fordrar en viss handläggningstid. Utskottet förutsätter att denna handläggning inte onödigtvis fördröjs och att ärendena avgörs i tur och ordning. Utskottet vill också erinra om den skyldighet som finns för försäkringskassa att fatta provisoriska beslut i vissa fall. Sålunda skall försäkringskassan om det inte utan betydande dröjsmål kan avgöras om rätt till ersättning föreligger, men det finns sannolika skäl för att sådan rätt föreligger, besluta att ersättning skall betalas ut med ett skäligt belopp om detta är av väsentlig betydelse för den försäkrade. Detsamma gäller om det står klart att rätt till ersättning föreligger men ersättningens belopp inte kan bestämmas utan betydande dröjsmål.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att någon riksdagens åtgärd inte är påkallad med anledning av motion Sf234.

Slutligen tar Göte Jonsson i motion Sf329 upp frågan om förtidspension till personer som ådömts fängelsestraff. Motionären anser att det inte är rimligt att pension kan utgå med i vissa fall stora belopp under fängelsevistelse. Det är enligt motionären även tvivelaktigt ur återanpassningssynpunkt att tillgripa förtidspensionering i dessa fall. Mot denna bakgrund begärs i motionen ett tillkännagivande om behovet av en översyn av reglerna om förtidspensionering i samband med fängelsevistelse.

Enligt vad utskottet erfarit har kriminalvårdsstyrelsen nyligen fått i uppdrag av regeringen att se över hur anstaltstiden skall utformas för intagna som har sjukbidrag eller pension. I uppdraget ingår också att överväga åtgärder för att pension och sjukbidrag skall kunna upphöra under anstaltstiden. Mot denna bakgrund anser utskottet att någon riksdagens åtgärd med anledning av motion Sf329 inte är påkallad.

Handikappersättning

Handikappersättning utges till försäkrad som fyllt 16 år och som före 65 års ålder fått sin funktionsförmåga varaktigt nedsatt i sådan omfattning att han i sin dagliga livsföring behöver mera tidskrävande hjälp av annan eller behöver hjälp av annan för att kunna förvärvsarbeta eller eljest får vidkännas betydande merutgifter på grund av sitt handikapp. Handikappersättning utges med 65, 50 eller 34 % av basbeloppet alltefter hjälpbehovets omfattning och merutgifternas storlek. Handikappersättning utges alltid till den som är blind, döv eller gravt hörselskadad om handikappet inträffat före 65 års ålder.

I tre motioner tas upp frågan om en ytterligare, lägre nivå inom handikappersättningen. Nils Carlshamre m.fl. anför i motion Sf273 att många handikappade, såsom exempelvis psoriasissjuka och diabetiker, har dryga omkostnader för sin sjukdom men de når ändå inte upp till den nuvarande lägsta nivån för handikappersättning. Motionärerna begär därför i yrkande 2 utredning och förslag om ytterligare en nivå för handikappersättning. Även Margó Ingvardsson m.fl. framhåller i motion Sf256 att stora

grupper handikappade i dag saknar möjlighet att få kompensation för sina merutgifter via handikappersättningen på grund av att den lägsta nivån ligger för högt. Mot denna bakgrund begärs i motionen förslag om ytterligare en nivå inom handikappersättningen om 20 % av basbeloppet. I motion Sf338 av Görel Thurdin m.fl. anförs att samhällets stöd till diabetiker bör förbättras och motionärerna begär därför förslag till ändrade regler inom handikappersättningen.

Utskottet kan – i likhet med motionärerna – konstatera att många handikappade, såsom exempelvis diabetiker och psoriatiker, har stora merutgifter för sitt handikapp men saknar möjlighet att med gällande nivåer inom handikappersättningen få ersättning för dessa. Detta är enligt utskottets mening inte tillfredsställande och frågan om en ytterligare lägre nivå inom handikappersättningen bör därför bli föremål för utredning i syfte att snarast framlägga förslag härom. Det anförda bör ges regeringen till känna.

Britta Hammarbacken anför i motion Sf265 att en person som före 65 års ålder drabbas av ett handikapp kan få handikappersättning och får behålla denna ersättning även efter fyllda 65 år. Den som däremot drabbas av ett handikapp efter 65 års ålder erhåller ingen sådan ersättning trots att merkostnaderna kan vara desamma. Denna skillnad är enligt motionärens mening inte rimlig och i motionen begärs därför att den aviserade handikapputredningen ges i uppdrag att överväga frågan om möjlighet att bevilja handikappersättning även efter ålderspensionering.

Utskottet vill med anledning av motionen framhålla att syftet med handikappersättning – och det tidigare invaliditetstillägget – är att ge kompensation för hjälpbehov som uppkommit på grund av sjukdom eller skada. De hjälpbehov som hänför sig till åldrandet bör enligt utskottets mening inte ersättas genom handikappersättning. Utskottet vill i sammanhanget också erinra om att rätten till handikappersättning omprövas då den försäkrade tillerkänns ålderspension. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Sf265.

Gunnar Thollander tar i motion Sf244 upp frågan om retroaktiv rätt till handikappersättning. Motionären konstaterar att enligt gällande bestämmelser, 16 kap. 5 § AFL, kan handikappersättning inte utges för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden. Detta förhållande är enligt motionären inte tillfredsställande eftersom informationen om rätt till ersättning inte fungerar i alla fall. I motionen påpekas att för den som genomgår behandling vid sjukhus, informeras försäkringskassan om anledningen till sjukhusvistelsen, under förutsättning att patienten är berättigad till sjukersättning. Genom detta samarbete med sjukvården, kan försäkringskassan informera aktuella patienter om handikappersättningen. För patienter som däremot inte är berättigade till sjukersättning finns inte något motsvarande samarbete mellan sjukvården och försäkringskassan. Konsekvensen kan i vissa fall bli att personer som är berättigade till handikappersättning inte får någon information och därför inte heller söker ersättningen. Enligt motionären kan samma skäl anföras för en förlängning av retroaktivtiden för handikappersättning, som angavs när retroaktivtiden för barnpension förlängdes, nämligen att undvika rättsförluster till följd av för sent inkomna

ansökningar. I motionen begärs därför ett tillkännagivande om behovet av lagändring i enlighet med det anförda.

Utskottet kan för sin del konstatera att det inte är tillfredsställande att en försäkrad under lång tid kan gå miste om rätt till handikappersättning på grund av bristande information om förmånen. Såsom framhållits i motionen kan problemet dock inte till alla delar lösas genom utökade informationsinsatser. Utskottet delar därför motionärens uppfattning att retroaktivtiden för rätt till handikappersättning bör förlängas. Utskottet kan inte se att det skulle föranleda några större svårigheter att i efterhand fastställa från vilken tidpunkt rätt till ersättning föreligger men anser ändock att retroaktivtiden bör begränsas. En rimlig tid är enligt utskottets mening den som i dag gäller för barnpension, nämligen två år före ansökningsmånaden. Vad utskottet med bifall till motion Sf244 således anfört bör ges regeringen till känna.

Efterlevandepensionering

Fr.o.m. den 1 juli 1960 slopades den dittillsvarande inkomstprövningen av änkepensionerna. För den som blivit änka före denna tidpunkt infördes i samband härmed vissa övergångsregler. Om maken avlidit före den 1 juli 1958 skulle hela änkepensionen inkomstprövas. Hade dödsfallet inträffat under tiden den 1 juli 1958–den 30 juni 1959 omfattade inkomstprövningen två tredjedelar av änkepensionen. Om dödsfallet slutligen inträffat under tiden den 1 juli 1959–den 30 juni 1960 skulle en tredjedel inkomstprövas.

Lennart Brunander och Marianne Andersson begär i motion Sf212 förslag till ändring av de nämnda reglerna så att inkomstprövningen slopas. Motionärerna hävdar att nuvarande regler dels är orättvisa, dels medför ett ganska stort merarbete för försäkringskassorna.

Utskottet har tidigare avstyrkt bifall till motioner med motsvarande innehåll (se senast SfU 1985/86:15). Utskottet hänvisade därvid till att såväl pensionskommittén som på sin tid pensionsförsäkringskommittén utrett frågan och funnit att sociala skäl knappast kunde åberopas för ett slopande av inkomstprövningen eftersom en sådan åtgärd främst skulle gynna de änkor som hade andra inkomster vid sidan av änkepensionen. Ändringarna skulle däremot inte vara till någon fördel för de änkor som befinner sig i en ekonomiskt svag situation. Kostnaderna för att slopa inkomstprövningen, som av pensionskommittén beräknades till mer än 10 milj. kr., skulle enligt kommittén kunna användas till mer angelägna ändamål. Eftersom kommittén samtidigt lade fram förslag om en reformering av efterlevandepensioneringen, som bl.a. innebar att stödet till efterlevande vuxna gavs en mer behovsinriktad utformning, fann den det inte motiverat att samtidigt föreslå en åtgärd som fick till följd att änkepensioneringen i dess nuvarande form ytterligare framhävdes. Utskottet anslöt sig till denna bedömning och finner nu inte anledning till ett ändrat ståndpunktstagande. Utskottet avstyrker således bifall till motion Sf212.

Anslagsfrågor

Regeringen har till anslaget D 2. Folkpensioner föreslagit ett förslagsanslag av 52 810 000 000 kr.

I motion Sf293 av Nils Carlshamre m.fl. begärs i yrkande 3 – under förutsättning av bifall till yrkandet i motionen om pensionstillskott till personer som begärt undantagande från ATP – att riksdagen under anslaget D 2 anvisar 52 875 000 000 kr. Lars Werner m.fl. begär i motion Sf290 yrkande 3 att riksdagen till följd av motionärernas förslag om höjda grundpensioner och pensionstillskott skall anvisa ett anslag om 54 310 000 000 kr. till folkpensioner. Alf Svensson, slutligen, begär i motion Sf330 yrkande 4 att – till följd av motionärens åtgärdsförslag beträffande folkpension och pensionstillskott – riksdagen till folkpensioner anvisar 480 milj. kr. utöver regeringens förslag eller 53 290 000 000 kr.

Utskottet har ovan avstyrkt de i motionerna Sf293, Sf290 och Sf330 berörda förslagen om olika åtgärder för pensionärer. Till följd härav avstyrker utskottet även bifall till de i motionerna framställda anslagsyrkandena och tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning till folkpensioner.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *höjning av folkpensionens grundbelopp m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Sf290 yrkandena 1 och 2 samt 1987/88:Sf330 yrkandena 1 och 2,

2. beträffande *ansökan om ålderspension*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 och med avslag på motion 1987/88:Sf211 antar det i propositionen framlagda och i bilaga 1 intagna förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,

3. beträffande *pensionsåldern m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Sf238 och 1987/88:Sf243,

4. beträffande *pensionstillskott vid eget undantagande från ATP*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Sf226 yrkande 2, 1987/88:Sf267 yrkande 2, 1987/88:Sf293 yrkande 1, 1987/88:Sf306 yrkande 1, 1987/88:Sf325 och 1987/88:Sf330 yrkande 3,

5. beträffande *pensionstillskott till änkepension*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf306 yrkande 2 antar det av utskottet i bilaga 2 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott,

6. beträffande *övergångsregler för ATP*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf210,

7. beträffande *delning av pensionspoäng mellan makar*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Sf217, 1987/88:Sf237 och 1987/88:Sf326,

8. beträffande *en samhällelig pensionsförsäkring*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf278,

9. beträffande *tillgodoräknande av ATP-poäng för vård av barn*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Sf204, 1987/88:Sf218 och 1987/88:Sf232,

10. beträffande *retroaktiv rätt till ATP-poäng för vård av barn*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf303,

11. beträffande *ändrade regler för beräkning av ATP*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf252,

12. beträffande *överföring av medel från socialförsäkringssektorn*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf268 yrkande 7,

13. beträffande *förtidspensionering av handikappade studerande*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf268 yrkande 6,

14. beträffande *förtidspension för egenföretagare*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf307 yrkande 2,

15. beträffande *handläggningstider i ärenden om sjukbidrag m.m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf234,

16. beträffande *förtidspension till personer som ådömts fängelsestraff*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf329,

17. beträffande *en ytterligare nivå inom handikappersättningen*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf273 yrkande 2 och med anledning av motionerna 1987/88:Sf256 och 1987/88:Sf338 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

18. beträffande *handikappersättning till ålderspensionär*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf265,

19. beträffande *retroaktiv rätt till handikappersättning*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf244 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

20. beträffande *inkomstprövning av änkepension*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf212,

21. beträffande *medelsanvisningen*
att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1987/88:Sf290 yrkande 3, 1987/88:Sf293 yrkande 3 och 1987/88:Sf330 yrkande 4 till *Folkpensioner* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 52 810 000 000 kr.

2. Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension

Regeringen har under punkt D 3 (s. 57) föreslagit riksdagen att till Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension för budgetåret 1988/89 anvisa ett förslagsanslag av 1 230 000 000 kr.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1987/88

1987/88:Sf227 av Marianne Andersson och Ingbritt Irhammar (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ersättning som ej utbetalats ej skall ingå i inkomstberäkning som grundar annan förmån.

1987/88:Sf236 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att höja statsbidraget för kommunernas KBT-kostnader till 50 % fr.o.m. den 1 januari 1988,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att KBT skall utgå efter den faktiska hyran för en tvårumslägenhet på orten och om slopande av den nedre och övre hyresgränsen,

3. att riksdagen beslutar att under bilaga 7, D 3. Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension, anvisa 750 000 000 kr. utöver regeringens förslag.

1987/88:Sf241 av Ingvar Björk och Sture Thun (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det kommunala bostadstillägget bör täcka hyreskostnaderna för en modern lägenhet om två rum och kök.

1987/88:Sf267 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av reglerna för KBT.

Motiveringen återfinns i motion So234.

1987/88:Sf293 av Nils Carlshamre m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar att undantagandepensionärernas rätt till KBT fr.o.m. den 1 juli 1988 skall grundas på de inkomster pensionärerna i fråga verkligen uppbär.

1987/88:Sf312 av Sven Munke och Bo Nilsson (m, s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ersättning till neurosedynskadade enligt förlikningsavtalet med Astra inte skall bedömas som pension eller annan inkomst.

1987/88:Sf313 av Eva Rydén och Elving Andersson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av reglerna för statsbidrag till kommunalt bostadstillägg (KBT) i enlighet med vad som i motionen anförts.

1987/88:Sf318 av Göran Magnusson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av statsbidragsregel för KBT.

1987/88:Sf320 av Alf Svensson (c) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om statsbidrag till kommunalt bostadstillägg i enlighet med motionen.

Motiveringen återfinns i motion So261.

Utskottet

Kommunalt bostadstillägg (KBT) utges som tilläggsförmån till den som är mantalsskriven i en kommun och uppbär folkpension i form av ålderspension, förtidspension eller änkepension. KBT, som är inkomstprövat, utges enligt grunder som den enskilda kommunen bestämmer, dock lägst med belopp som beräknat per månad svarar mot den del av den månatliga bostadskostnad, som enligt föreskrifter som regeringen meddelar skall täckas av bostadstillägg för att statsbidrag skall lämnas. Statsbidrag utgår under förutsättning att kommunen täcker minst 80 % av den del av den månatliga bostadskostnaden som överstiger 80 kr. men inte 1 500 kr. för ogift pensionär och 1 650 kr. för makar. Kommunerna får statsbidrag med 25 % av sina bidragsberättigade kostnader för KBT. Statsbidrag utgår inte om bostadstillägget täcker bostadskostnader som utgör en del av en avgift för vars bestämmande endast pensionärens inkomster får läggas till grund.

Inkomstprövningsreglerna, som är fastlagda i lag, innebär att bostadstillägget minskas med en tredjedel av den pensionsberättigades årsinkomst som överstiger 750 kr. för den som är gift och 1 000 kr. för annan pensionär. I inkomstunderlaget inräknas bl.a. inte ATP till den del den föranlett minskning av pensionstillskott. För de s.k. undantagandepensionärerna medför detta att den del de skulle ha haft i ATP utöver pensionstillskott om undantagande ej gjorts räknas in i inkomstunderlaget och påverkar KBT.

I motion Sf236 av Lars Werner m.fl. anförs att staten på sikt bör överta hela kostnadsansvaret för pensionärernas bostadstillägg och som ett första steg begärs i yrkande 1 att statsbidraget fr.o.m. den 1 januari 1988 skall utgöra 50 % av kommunernas kostnader för KBT. I motionen framhålls vidare att de övre hyresgränserna inte motsvarar den faktiska boendekostnaden i nyproduktionen. Motionärerna begär därför i yrkande 2 förslag om att KBT skall utgå efter den faktiska hyran för en tvårumslägenhet på orten och att den nedre och övre hyresgränsen således slopas. För att finansiera de föreslagna förändringarna i statsbidragssystemet föreslår motionärerna i yrkande 3 att riksdagen under anslaget D 3. Bidrag till kommunala bostadstillägg anvisar ett i förhållande till propositionen med 750 000 000 kr. förhöjt belopp. Även motionärerna i motion Sf241 av Ingvar Björk och Sture Thun anser att KBT bör täcka hyreskostnaderna för en modern tvårumslägenhet och de begär ett tillkännagivande härom. Göran Magnusson begär i motion Sf318 en översyn av statsbidragsreglerna för KBT i syfte att höja den övre hyresgränsen för ogift pensionär till samma belopp som gäller för makar. Enligt motionären kan nuvarande regler skapa problem särskilt i de fall de efterlevande, make/maka, skall fortsätta att betala samma hyra med lägre inkomster. I motion Sf320 av Alf Svensson begärs i yrkande 1 förslag om att statsbidrag skall utgå med 50 % av kommunernas kostnader för KBT. Slutligen anförs i motion Sf267 av Bengt Westerberg m.fl. att det finns skäl som talar för att KBT skall utgå efter samma regler över hela landet och att det därför finns anledning att överväga om KBT i framtiden skall vara en primärkommunal uppgift. Enligt motionärerna bör pensionsberedningen ges i uppdrag att överväga denna fråga och de begär därför i yrkande 1 att en översyn görs av reglerna för KBT.

Utskottet vill inledningsvis erinra om att den övre gränsen för den del av det kommunala bostadstillägget som berättigar till statsbidrag har höjts med 700 kr. fr.o.m. den 1 januari 1988. Att nu ytterligare öka statens andel av kostnaderna för KBT kan utskottet av statsfinansiella skäl inte medverka till. Av samma skäl kan utskottet inte heller förorda att staten på sikt skall överta hela kostnadsansvaret för KBT. Såsom ovan nämnts står det dock kommunerna fritt att besluta om förmånligare regler för KBT än de grundregler som utgör en förutsättning för rätt till statsbidrag. Utskottet vill med anledning härav framhålla att de skillnader i KBT-grunderna som därvid kan uppstå är en följd av det kommunala självstyret vars värde riksdagen i olika sammanhang betonat.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna Sf236, Sf241, Sf267 yrkande 1, Sf318 och Sf320 yrkande 1.

I motion Sf313 av Eva Rydén och Elving Andersson begärs en översyn av reglerna för statsbidrag till KBT så att statsbidrag i fortsättningen kan utgå även för kostnader vid gruppboende.

Såsom ovan anförts utgår inte statsbidrag om bostadstillägget täcker bostadskostnader som utgör en del av en avgift för vars bestämmande endast pensionärens inkomster får läggas till grund. Avsikten med denna bestämmelse är att statsbidrag inte skall utgå för andra kostnader än själva hyreskostnaden. I de fall en bestämd hyra kan fastställas utgår dock statsbidrag även vid gruppboende. Utskottet ser inte nu skäl att förorda någon ändring av gällande bestämmelser och avstyrker med det anförda bifall till motion Sf313.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning till bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension.

Två motioner behandlar frågan om bostadstillägg till de s.k. undantagandepensionärerna. Nils Carlshamre m.fl. begär i motion Sf293 yrkande 2 att riksdagen beslutar att undantagandepensionärernas rätt till KBT grundas på de inkomster som pensionärerna i fråga verkligen uppbär.

I motion Sf227 begär Marianne Andersson och Ingbritt Irhammar att ersättning som inte utbetalas inte skall ingå i inkomstberäkningen som grundar annan förmån. Vid inkomstberäkningen tas för närvarande nämligen hänsyn till sådant ATP-belopp som skulle ha utbetalats om pensionären inte hade haft undantagande från ATP.

Utskottet har tidigare behandlat denna fråga och senast i sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1986/87:10. Utskottet har därvid avstyrkt motioner i frågan med följande motivering.

Enligt bestämmelserna i lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg skall som nämnts i inkomstunderlaget för KBT inte inräknas ATP till den del pensionen föranlett minskning av pensionstillskott enligt lagen om pensionstillskott. Detta innebär för de pensionärer som haft undantagande från ATP att en reducering av KBT endast sker med det pensionsbelopp som skulle ha utbetalats, om undantagande ej gjorts, utöver vad som motsvarar pensionstillskottet. De pensionärer som haft inkomster som berättigar till ATP utöver pensionstillskottsnivån får också sitt KBT reducerat beroende på ATP:ns storlek. Ett införande av rätt till KBT för dem, som haft undantagande från ATP i dessa inkomstskikt, skulle innebära att undantagandet gav dem en ekonomisk fördel gentemot övriga pensionärsgrupper.

Utskottet anser att riksdagen bör vidhålla sitt tidigare ställningstagande och avstyrker således bifall till motionerna Sf293 yrkande 2 och Sf227.

I motion Sf312 av Sven Munke och Bo Nilsson tas upp en fråga som rör neurosedynskadades ersättning och inkomstberäkning vid bedömning av rätt till KBT. Motionärerna erinrar om att den 5 november 1969 träffades ett förlikningsavtal mellan AB Astra och representanter för neurosedynskadade barn om viss årlig ersättning till de drabbade barnen. Genom lag om skattefrihet för ersättning till neurosedynskadade skall ersättning från Astra till neurosedynskadade vid taxering till statlig eller kommunal inkomstskatt icke utgöra skattepliktig ersättning för mottagaren. Motionärerna framhåller att när lagen om skattefrihet för ersättning till neurosedynskadade tillkom var naturligtvis avsikten att så mycket som möjligt underlätta för de skadedrabbade. Ersättningen bör därför enligt motionärernas mening inte heller bedömas som pension eller annan inkomst vid inkomstberäkningen för KBT, och de begär ett tillkännagivande i enlighet härmed.

Utskottet konstaterar att det av förarbetena till lagen (1971:118) om skattefrihet för ersättning till neurosedynskadade framgår att ersättningen kan utgöra såväl ideellt skadestånd som livränta och kostnadsersättning (se prop. 1971:66). Liknande ersättningar utgår även i andra sammanhang till försäkrade, och utskottet är med hänsyn härtill inte berett att förorda något undantag för den nu aktuella gruppen. Utskottet avstyrker följaktligen bifall till motion Sf312.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ökat statsbidrag till KBT m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Sf236 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Sf241, 1987/88:Sf267 yrkande 1, 1987/88:Sf318 och 1987/88:Sf320 yrkande 1,

2. beträffande *statsbidrag till KBT vid gruppboende*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf313,

3. beträffande *KBT till undantagandepensionärer*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Sf227 och 1987/88:Sf293 yrkande 2,

4. beträffande *inkomstberäkning av neurosedynskadades ersättning vid bedömning av rätt till KBT*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf312,

5. beträffande *medelsanvisningen*
att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1987/88:Sf236 yrkande 3 till *Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 1 230 000 000 kr.

3. Vissa yrkesskadeersättningar m.m.

Utskottet tillstyrker regeringens under punkt D 4 (s. 58) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Vissa yrkesskadeersättningar m.m.* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 2 500 000 kr.

4. Barnpensioner

Regeringen har under punkt C 5 (s. 37–38) föreslagit riksdagen att till Barnpensioner för budgetåret 1988/89 anvisa ett förslagsanslag av 216 000 000 kr.

Motion väckt under den allmänna motionstiden 1987/88

1987/88:Sf223 av Per Olof Håkansson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om barnpension från ATP i vissa fall.

Från anslaget bekostas barnpension från folkpensioneringen. Barnpension från folkpensioneringen utges till barn som är under 18 år och vars far eller mor eller båda föräldrar avlidit. Barn under 19 år har rätt till barnpension från ATP om den avlidne föräldern var berättigad till ATP.

Per Olof Håkansson tar i motion Sf223 upp frågan om åldersgränsen för barnpension från ATP. Motionären framhåller att vid en skilsmässa är fadern underhållsskyldig för barn som studerar tills barnet fyller 21 år men om fadern avlider får barnet barnpension från ATP endast t.o.m. den månad barnet fyller 19 år. Detta orättvisa förhållande bör enligt motionären elimineras och han begär ett tillkännagivande härom.

Såsom inledningsvis nämnts i detta betänkande har pensionsberedningen nyligen avlämnat betänkandet (SOU 1987:55) Efterlevandepension. Beredningen har beträffande åldersgränserna för barnpension föreslagit att barnpension inom både folk- och tilläggspensioneringen skall utges fram till dess barnet fyller 18 år. Om barnet är äldre men bedriver studier på grund- eller gymnasieskolenivå skall barnpensionen kunna utges så länge studierna fortgår, dock längst t.o.m. juni månad det år då barnet fyller 20 år. – Betänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling och proposition i ärendet kan förväntas under innevarande riksmöte. Med hänsyn härtill är utskottet inte nu berett att förorda någon ändring av åldersgränsen för barnpension från ATP och utskottet avstyrker således bifall till motion Sf223.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning till Barnpensioner.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *åldersgränsen för rätt till barnpension från ATP*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf223,

2. beträffande *medelsanvisningen*

att riksdagen med bifall till propositionen till *Barnpensioner* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 216 000 000 kr.

Stockholm den 22 mars 1988

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Doris Håvik

Närvarande: Doris Håvik (s), Nils Carlshamre (m), Ralf Lindström (s), Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Gullan Lindblad (m), Lena Öhrsvik (s), Kenth Skårvik (fp), Siri Häggmark (m), Ingegerd Elm (s), Rune Backlund (c), Margó Ingvardsson (vpk), Margareta Persson (s), Ingegerd Anderlund (s) och Maud Björnemalm (s).

1. Höjning av folkpensionens grundbelopp m.m. (motiveringen till punkt 1, mom. 1)

Karin Israelsson och Rune Backlund (båda c) anser

att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "avstyrks följaktligen." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det i och för sig rimligt med en höjning av såväl folkpensionens grundbelopp som pensionstillskottet. Med hänsyn till att frågan om pensionernas storlek kommer att tas upp på nytt i samband med utskottets behandling av den nyligen framlagda propositionen 1987/88:121 om extra höjning av basbeloppet m.m. anser utskottet dock att ett ställningstagande i frågan bör anstå. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna Sf290 och Sf330.

2. Höjning av folkpensionens grundbelopp m.m. (punkt 1, mom. 1)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "avstyrks följaktligen." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den kompensation som utlovats pensionärerna nu måste komma till stånd. Av fördelningspolitiska skäl bör dock kompensationen inte ske enbart genom en höjning av basbeloppet. För att tillgodose de sämst ställda pensionärerna bör därför folkpensionens grundnivå höjas till 98 % av basbeloppet och motsvarande höjning göras för makar. I samma syfte bör pensionstillskottet höjas till 50 % av basbeloppet för ålderspensionärer och till 100 % för förtidspensionärer. Det bör ankomma på regeringen att skyndsamt utforma förslag i dessa avseenden och lägga fram dem för riksdagen i sådan tid att de kan träda i kraft den 1 juli 1988.

Vad utskottet sålunda anfört bör med anledning av motion Sf290 yrkandena 1 och 2 ges regeringen till känna. Härigenom tillgodoses även motion Sf330 yrkandena 1 och 2.

dels att utskottets hemställan under punkt 1, moment 1 bort ha följande lydelse:

> 1. beträffande *höjning av folkpensionens grundbelopp m.m.*
>
> att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Sf290 yrkandena 1 och 2 samt 1987/88:Sf330 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Pensionstillskott vid eget undantagande från ATP (punkt 1, mom. 4)

Nils Carlshamre (m), Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Gullan Lindblad (m), Kenth Skårvik (fp), Siri Häggmark (m) och Rune Backlund (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Utskottet har" och på s. 9 slutar med "Sf330 yrkande 3." bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att gällande bestämmelser om avräkning av pensionstillskott mot den ATP som skulle ha utgått om undantagande inte skett kan få den konsekvensen att en ålderspensionär som enda pension kommer att uppbära grundbeloppet inom folkpensioneringen. Skillnaderna i disponibel inkomst mellan olika pensionärsgrupper blir härigenom mycket stora och särskilt påtagliga mellan pensionärer i allmänhet och sådana som till följd av undantagande från ATP inte får del av pensionstillskott. Många s.k. undantagandepensionärer har i dag en bekymmersam situation. Utskottet vill erinra om att åtskilliga av pensionärerna i denna grupp begärde undantagande från ATP innan reformen med pensionstillskott genomfördes år 1969. Enligt utskottets mening bör alla pensionärer med låg eller ingen ATP få rätt till pensionstillskott. Det bör ankomma på regeringen att lägga fram förslag härom i sådan tid att förslaget kan träda i kraft den 1 januari 1989.

dels att utskottets hemställan under punkt 1, moment 4 bort ha följande lydelse:

> 4. beträffande *pensionstillskott vid eget undantagande från ATP*
> att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Sf293 yrkande 1, 1987/88:Sf226 yrkande 2 och 1987/88:Sf306 yrkande 1 och med anledning av motion 1987/88:Sf325 samt med avslag på motionerna 1987/88:Sf267 yrkande 2 och 1987/88:Sf330 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Pensionstillskott till änkepension (punkt 1, mom. 5)

Doris Håvik, Ralf Lindström, Lena Öhrsvik, Ingegerd Elm, Margareta Persson, Ingegerd Anderlund och Maud Björnemalm (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Utskottet vill" och på s. 10 slutar med "1 juli 1988." bort ha följande lydelse:

Såsom ovan nämnts ändrades reglerna om pensionstillskott till änkor den 1 juli 1987. Ändringen innebar att vid beräkningen av pensionstillskott till ålders- eller förtidspension till änka skall hänsyn inte tas till om den avlidne maken haft undantagande från ATP. Motivet till detta var att kvinnan bör ha en garanti för att hennes egenpensionsförmåner inte reduceras vid makens bortgång. Änkepensionen är däremot en förmån som är relaterad till den avlidne maken, och om han haft undantagande från ATP bör samma regler gälla för änkepensionen som för mannens egenpension, eftersom änkepensionen är avsedd att ge kompensation för mannens tidigare inkomst eller pension.

Det framgår klart av regeringens proposition till riksdagen (prop. 1986/87:133) att de ändrade reglerna föreslogs gälla vid bestämmande av ålders- och förtidspension till en änka och inte när det gällde änkepensionen. Detta blev också riksdagens beslut.

Utskottet vill i detta sammanhang även erinra om att pensionsberedningen har i uppdrag att undersöka undantagandepensionärernas ekonomiska

situation och i denna undersökning kommer också de berörda änkorna att ingå. I avvaktan på resultatet av denna undersökning vill utskottet inte förorda någon ändring av gällande regler för pensionstillskott till änkepension. Utskottet avstyrker följaktligen bifall till motion Sf306 yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under punkt 1, moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *pensionstillskott till änkepension*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Sf306 yrkande 2.

5. Övergångsregler för ATP (punkt 1, mom. 6)

Karin Israelsson och Rune Backlund (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Den fråga" och slutar med "motion Sf210." bort ha följande lydelse:

Enligt 15 kap. 1 § lagen om allmän försäkring gäller bl.a. särskilda bestämmelser för personer födda under åren 1915–1923. Bestämmelserna innebär i det avseende som tas upp i motion Sf210 att en person som är född under något av de aktuella åren och haft undantagande från ATP under något eller några år får vidkännas en minskning av antalet poängår för ATP med det antal år undantaget avsåg och därutöver med en tiondel av det antal år undantagandet avsåg. Utskottet anser detta vara en orimlig konsekvens av undantagandet. Samtliga personer som haft undantagande från ATP bör behandlas lika. Regeringen bör därför lägga fram ett förslag om förändring av ATP-reglerna som tillgodoser motion Sf210.

dels att utskottets hemställan under punkt 1, moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *övergångsregler för ATP*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf210 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Tillgodoräknande av ATP-poäng för vård av barn (punkt 1, mom. 9)

Karin Israelsson och Rune Backlund (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "När det" och på s. 12 slutar med "och Sf232." bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att rätten till ATP-poäng för vård av barn numera utnyttjas i en anmärkningsvärt låg grad. Orsakerna härtill är enligt utskottets mening svåra att avgöra. Utskottet förutsatte dock i sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1986/87:10 att riksförsäkringsverket som tillsynsmyndighet skulle överväga möjliga orsaker till att antalet försäkrade som utnyttjar rätten till ATP-poäng för vård av barn minskat och – om så bedömdes nödvändigt – ta initiativ till ytterligare information till berörda försäkrade. Utskottet anser emellertid att utökade informationsinsatser inte är tillräckligt utan att möjligheterna för försäkringskassorna att utan anmälan tillgodoräkna berörda försäkrade ATP-poäng för vård av barn bör

utredas. Detta bör med anledning av motionerna Sf218 och Sf232 ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under punkt 1, moment 9 bort ha följande lydelse:

> 9. beträffande *tillgodoräknande av ATP-poäng för vård av barn*
> att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Sf218 och 1987/88:Sf232 och med avslag på motion 1987/88:Sf204 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Retroaktiv rätt till ATP-poäng för vård av barn (punkt 1, mom. 10)

Karin Israelsson och Rune Backlund (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Frågan om" och slutar med "motion Sf303." bort ha följande lydelse:

År 1982 beslutade riksdagen om rätt för småbarnsföräldrar att tillgodoräkna sig ATP-år för vård av egna barn. För den förälder som väljer att stanna hemma hos barnen medan de är små eller som av andra orsaker inte kan få ett annat arbete eller kanske inte kan få barnomsorgen ordnad på annat sätt har rätten att tillgodoräkna sig ATP-år en mycket stor betydelse. Eftersom kravet för full pension är att man intjänat pensionspoäng under 30 år blir också ofta följden den att företrädesvis kvinnor som ägnat sig åt vården av egna barn inte når upp till erforderliga 30 "pensionsår". Detta får i sin tur den konsekvensen att pensionen för vederbörande reduceras. Enligt utskottets mening är det ett rättvisekrav att de kvinnor som sedan ATP-systemet infördes vårdat egna barn nu får rätt att retroaktivt ansöka om att få tillgodräkna sig ATP-år härför enligt de regler som nu gäller. Denna rätt bör gälla alla dem som efter den 1 januari 1960 vårdat egna barn som är under tre år. En utredning bör därför – såsom anförs i motion Sf303 – tillsättas med uppgift att utreda och komma med förslag om retroaktiv pensionspoäng för vård av eget barn.

dels att utskottets hemställan under punkt 1, moment 10 bort ha följande lydelse:

> 10. beträffande *retroaktiv rätt till ATP-poäng för vård av barn*
> att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf303 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Förtidspension för egenföretagare (punkt 1, mom. 14)

Nils Carlshamre (m), Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Gullan Lindblad (m), Kenth Skårvik (fp), Siri Häggmark (m) och Rune Backlund (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "Detta innebär" och slutar med "yrkande 2." bort ha följande lydelse:

Reglerna om rätt till förtidspension innebär att hänsyn måste tas till storleken av å ena sidan den arbetsinkomst som den försäkrade uppnått eller kan antas uppnå efter invaliditetens inträde, och å andra sidan hans

arbetsinkomst som frisk. Man har därför att beakta både den inkomst som den försäkrade uppnått före invaliditetens inträde och den inkomst som han, om han inte drabbats av invaliditet, under den tid därefter som kan överblickas sannolikt skulle ha kunnat erhålla. Denna invaliditetsbedömning med jämförelse av inkomster medför problem för egenföretagare på grund av svårigheterna att i vissa fall skilja mellan förvärvsinkomst och kapitalinkomst. Även andra problem kan uppstå vid bedömningen. Utskottet anser därför att en översyn bör göras av reglerna för förtidspension för främst lantbrukare så att även dessa kan få förtidspension oavsett om andra familjemedlemmar är fortsatt verksamma inom lantbruket. Det anförda bör med bifall till motion Sf307 yrkande 2 ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under punkt 1, moment 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *förtidspension för egenföretagare*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf307 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. En ytterligare nivå inom handikappersättningen (punkt 1, mom. 17)

Doris Håvik, Ralf Lindström, Lena Öhrsvik, Ingegerd Elm, Margareta Persson, Ingegerd Anderlund och Maud Björnemalm (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet kan" och slutar med "till känna." bort ha följande lydelse:

Utskottet är införstått med att många handikappade, såsom exempelvis diabetiker och psoriatiker, har stora kostnader för sitt handikapp och att de därför skulle behöva kompenseras i någon form. Utskottet vill dock framhålla att de kostnader som dessa handikappade har i många fall beror på behov av förbrukningsartiklar och andra preparat som i dag inte är kostnadsfria eller rabatterade. Med anledning härav vill utskottet erinra om att frågan om att i ökad utsträckning tillhandahålla bl.a. förbrukningsartiklar är föremål för överväganden av den utredare som regeringen tillkallat för att kartlägga och analysera situationen på hjälpmedelsområdet. I avvaktan på resultatet av denna utredning är utskottet inte berett att ta ställning till vilken form av kompensation som bör utgå till de nu berörda handikappade. Utskottet avstyrker därför nu förslagen om införande av en ytterligare lägre nivå inom handikappersättningen.

dels att utskottets hemställan under punkt 1, moment 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *en ytterligare nivå inom handikappersättningen*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Sf256, 1987/88:Sf273 yrkande 2 och 1987/88:Sf338 yrkande 2.

10. Inkomstprövning av änkepension (punkt 1, mom. 20)

Nils Carlshamre (m), Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Gullan Lindblad (m), Kenth Skårvik (fp), Siri Häggmark (m) och Rune Backlund (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 17 börjar med "Utskottet har" och slutar med "motion Sf212." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion Sf212 att reglerna om olika grader av inkomstprövning av änkepension till kvinnor som blev änkor före den 1 juli 1960 innebär uppenbara orättvisor, eftersom skillnader i pension kan uppstå mellan änkor med i övrigt lika förutsättningar beroende på tidpunkten för mannens död. Det merarbete som de nuvarande reglerna innebär för försäkringskassorna utgör också ett motiv för ändring av bestämmelserna. Regeringen bör därför lägga fram ett förslag till ändring av bestämmelserna i enlighet med vad som anförts i motion Sf212.

dels att utskottets hemställan under punkt 1, moment 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *inkomstprövning av änkepension*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf212 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Medelsanvisningen (punkt 1, mom. 21)

Under förutsättning av bifall till reservation 3

Nils Carlshamre, Gullan Lindblad och Siri Häggmark (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Utskottet har" och slutar med "till folkpensioner." bort ha följande lydelse:

Utskottet har ovan tillstyrkt förslaget i motion Sf293 om pensionstillskott till undantagandepensionärer. Till följd härav bör riksdagen till folkpensioner anvisa 65 milj. kr. utöver regeringens förslag eller totalt 52 875 000 000 kr.

dels att utskottets hemställan under punkt 1, moment 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *medelsanvisningen*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf293 yrkande 3 och med anledning av propositionen samt med avslag på motionerna 1987/88:Sf290 yrkande 3 och 1987/88:Sf330 yrkande 4 till *Folkpensioner* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 52 875 000 000 kr.

12. Medelsanvisningen (punkt 1, mom. 21)

Under förutsättning av bifall till reservation 2

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "till folkpensioner." bort ha följande lydelse:

Utskottet har ovan tillstyrkt de i motion Sf290 framlagda förslagen om höjda grundpensioner och pensionstillskott. Till följd härav bör riksdagen till folkpensioner anvisa 1 500 milj. kr. utöver regeringens förslag och således totalt 54 310 000 000 kr.

dels att utskottets hemställan under punkt 1, moment 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *medelsanvisningen*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf290 yrkande 3 och med anledning av propositionen och motion 1987/88:Sf330 yrkande 4 samt med avslag på motion 1987/88:Sf293 yrkande 3 till *Folkpensioner* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 54 310 000 000 kr.

13. Ökat statsbidrag till KBT m.m. (punkt 2, mom. 1)

Margareta Andrén och Kenth Skårvik (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med "Utskottet vill" slutar med "Sf320 yrkande 1." bort ha följande lydelse:

De skillnader i KBT-reglerna som kan uppstå mellan kommunerna är visserligen en följd av det kommunala självstyret. Utskottet anser emellertid att det finns skäl att, såsom anförs i motion Sf267, överväga om KBT i framtiden skall vara en primärkommunal uppgift och om KBT skall utgå efter samma regler över hela landet. Översynen bör enligt utskottets uppfattning anförtros åt pensionsberedningen. Detta bör med bifall till motion Sf267 yrkande 1 ges regeringen till känna.

I avvaktan på denna översyn anser utskottet att det inte nu finns anledning att ytterligare öka statens andel av kostnaderna för KBT. Utskottet vill erinra om att den övre gränsen för den del av det kommunala bostadstillägget som berättigar till statsbidrag har höjts med 700 kr. fr.o.m. den 1 januari 1988.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna Sf236, Sf241, Sf318 och Sf320 yrkande 1.

dels att utskottets hemställan under punkt 2, moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *ökat statsbidrag till KBT m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf267 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1987/88:Sf236 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Sf241, 1987/88:Sf318 och 1987/88:Sf320 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

14. Ökat statsbidrag till KBT m.m. (punkt 2, mom. 1)

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "Sf320 yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Statsbidraget till KBT har i omgångar minskat från 43 % av kommunernas kostnader till 25 %. Detta har medfört en sänkning av kompensationsgraden för hyreskostnaderna från kommunerna. Enligt utskottets uppfattning bör

staten på sikt överta hela kostnadsansvaret för pensionärernas bostadstillägg. Som ett första steg bör statsbidraget höjas till 50 % av kommunernas KBT-kostnader fr.o.m. den 1 januari 1989.

Vidare anser utskottet att nuvarande nedre och övre hyresgränser för rätt till statsbidrag bör slopas och att KBT bör täcka den faktiska hyreskostnaden för en tvårumslägenhet på orten.

Det anförda bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under punkt 2, moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *ökat statsbidrag till KBT m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf236 yrkandena 1 och 2 och med anledning av motionerna 1987/88:Sf241 och 1987/88:Sf320 yrkande 1 samt med avslag på motionerna 1987/88:Sf267 yrkande 1 och 1987/88:Sf318 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Statsbidrag till KBT vid gruppboende (punkt 2, mom. 2)

Karin Israelsson och Rune Backlund (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 22 börjar med "Såsom ovan" och slutar med "motion Sf313." bort ha följande lydelse:

Såsom ovan anförts utgår inte statsbidrag om bostadstillägget täcker bostadskostnader som utgör en del av en avgift för vars bestämmande endast pensionärens inkomster får läggas till grund. Avsikten med denna bestämmelse är att statsbidrag inte skall utgå för andra kostnader än själva hyreskostnaden. I de fall en bestämd hyra kan fastställas utgår visserligen statsbidrag även vid gruppboende. Utskottet anser emellertid att statsbidrag bör kunna utgå för bostadskostnader vid alla former av boende och att en översyn därför – såsom anförs i motion Sf313 – bör göras av reglerna för statsbidrag till kommunalt bostadstillägg.

dels att utskottets hemställan under punkt 2, moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *statsbidrag till KBT vid gruppboende*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf313 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

16. KBT till undantagandepensionärer (punkt 2, mom. 3)

Nils Carlshamre (m), Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Gullan Lindblad (m), Kenth Skårvik (fp), Siri Häggmark (m) och Rune Backlund (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 22 börjar med "Utskottet har" och slutar med "och Sf227." bort ha följande lydelse:

De pensionärer som när ATP-systemet infördes i början på 1960-talet begärde undantagande från ATP var vid den tidpunkten inte medvetna om att de samtidigt ställde sig utanför förmåner som numera tillkommer pensionärer med låg eller ingen ATP. De drabbas nu av att den ATP som

skulle utbetalas om undantagande inte varit gällande reducerar ett eventuellt KBT som de annars skulle ha varit berättigade till. Utskottet anser det vara orimligt att ersättning som ej utbetalas skall ingå i inkomstberäkningen som grundar rätt till andra förmåner i försäkringssystemet. Regeringen bör därför utforma förslag till lagändring som ger berörda pensionärer rätt till KBT fr.o.m. den 1 januari 1989.

dels att utskottets hemställan under punkt 2, moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *KBT till undantagandepensionärer*
att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Sf227 och 1987/88:Sf293 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

17. Inkomstberäkning av neurosedynskadades ersättning vid bedömning av rätt till KBT (punkt 2, mom. 4)

Nils Carlshamre, Gullan Lindblad och Siri Häggmark (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "motion Sf312." bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion Sf312 bör avsikten med reglerna om skattefrihet för ersättning till neurosedynskadade ha varit att så mycket som möjligt underlätta för de skadedrabbade. Enligt utskottets mening bör ersättningen därför inte heller tas med i beräkningen av den försäkrades inkomst vid bedömningen av hans eller hennes rätt till kommunalt bostadstillägg. Det anförda bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under punkt 2, moment 4, bort ha följande lydelse:

4. beträffande *inkomstberäkning av neurosedynskadades ersättning vid bedömning av rätt till KBT*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf312 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

18. Medelsanvisningen (punkt 2, mom. 5)

Under förutsättning av bifall till reservation 14

Margó Ingvardsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "till folkpension." bort ha följande lydelse:

Utskottet har ovan tillstyrkt förslag i motion Sf236 om ökat statsbidrag till KBT fr.o.m. den 1 januari 1989. Till följd härav bör riksdagen till bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension anvisa 750 milj. kr. utöver regeringens förslag eller totalt 1 980 000 000 kr.

dels att utskottets hemställan under punkt 2, moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *medelsanvisningen*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Sf236 yrkande 3 och med

anledning av propositionen till *Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 1 980 000 000 kr.

Särskilda yttranden

1. Delning av pensionspoäng mellan makar

Nils Carlshamre (m), Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Gullan Lindblad (m), Kenth Skårvik (fp), Siri Häggmark (m) och Rune Backlund (c) anför:

Vi vill understryka vikten av att frågan om delning av pensionspoäng skyndsamt bör utredas. Därvid bör belysas såväl möjligheten till sådan delning som konsekvenserna därav för kvinnor och män. Med hänsyn till att det av pensionsberedningens nyligen avgivna betänkande om efterlevandepension framgår att frågan skall bli föremål för utredning inom beredningen avstår vi dock nu från något yrkande i denna fråga.

2. En samhällelig pensionsförsäkring

Margó Ingvardsson (vpk) anför:

Som jag framhåller i motion Sf278 har allt fler kvinnor uppmärksammat att de som pensionärer kommer att få plikta för att de arbetat deltid, haft låga löner och tagit ansvar för hem och barn. Kvinnor och andra låginkomsttagare har oftast egentligen inte råd att teckna privata pensionsförsäkringar. Orättvisorna mellan kvinnors och mäns möjligheter att få en rimlig pension kan inte fortgå till dess att arbetsmarknaden och samhället i övrigt ger kvinnor jämställda villkor med män. Enligt min mening bör därför samhället erbjuda alternativ till de privata pensionsförsäkringarna. Premierna för en sådan försäkring bör inte vara avdragsgilla och försäkringen bör lämpligen administreras av försäkringskassan. Utskottet erinrar i sitt betänkande om att pensionsberedningen enligt sina direktiv har att bedöma behovet av en frivillig pensionsförsäkring i offentlig regi och avstyrker bifall till motionen. Jag förutsätter att pensionsberedningen kommer att behandla frågan i positiv anda och avstår därför från att nu reservera mig i frågan.

3. Överföring av medel från socialförsäkringssektorn och förtidspensionering av handikappade studerande

Margareta Andrén och Kenth Skårvik (båda fp) anför:

Det är angeläget att handikappade personer i så stor utsträckning som möjligt kan beredas sysselsättning på den reguljära arbetsmarknaden och att samhället anstränger sig för att finna möjligheter som innebär att arbete kan erbjudas också för de personer för vilka förtidspensioneringen förefaller vara det mest näraliggande alternativet. Förtidspensionering innebär ofta ökade kostnader för samhället jämfört med kostnaderna för arbetsmarknadspolitiska och andra insatser för att bereda handikappade sysselsättning. Enligt vår

mening bör statsmakterna i högre grad än hittills beakta detta vid medelstilldelningen till arbetsmarknadspolitiska insatser för handikappade. Härigenom skulle på sikt kostnaderna för förtidspensioneringen kunna minskas.

I rehabiliterande syfte anser vi också att förtidspensionering av unga handikappade bör undvikas i möjligaste mån. Särskilt gäller detta handikappade studerande som förutom studiestöd bör kompenseras med handikappersättning.

Vi vill dock framhålla att såväl frågan om möjligheten att bereda handikappade personer arbete som frågan om åldersgränsen för förtidspensionering ligger inom rehabiliteringsberedningens arbete, vilket beräknas avslutas under våren 1988. Med hänsyn härtill avstår vi nu från något yrkande i dessa frågor.

4. Statsbidrag till KBT vid gruppboende

Margareta Andrén och Kenth Skårvik (båda fp) anför:

Vi har i reservation 13 förordat en översyn av reglerna om statsbidrag till KBT. Inom ramen för denna översyn ryms enligt vår mening även frågan om statsbidrag vid gruppboende. Med hänsyn härtill avstår vi från något särskilt yrkande i denna fråga.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 1 § lagen (1962:381) om allmän försäkring[1] skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
16 kap. 1 §	
Den som önskar *komma i åtnjutande av* pension skall göra ansökan hos allmän försäkringskassa i enlighet med vad regeringen förordnar.	Den som önskar pension skall göra ansökan hos allmän försäkringskassa i enlighet med vad regeringen förordnar. *Försäkringskassan skall dock utan ansökan besluta om hel ålderspension till en hos kassan inskriven pensionsberättigad från och med den månad han fyller 65 år, om han inte skriftligen begärt annat.*

Åtnjuter försäkrad sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård enligt denna lag, må allmän försäkringskassa tillerkänna honom förtidspension utan hinder av att han icke gjort ansökan därom. Detsamma skall gälla då försäkrad åtnjuter sjukpenning, ersättning för sjukhusvård eller livränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande ersättning som utgår enligt annan författning eller på grund av regeringens förordnande.

Åtnjuter försäkrad sjukbidrag eller har handikappersättning eller vårdbidrag tillerkänts honom för begränsad tid, må den tid varunder sådan förmån skall utgå förlängas utan att ansökan därom gjorts.

I den mån regeringen så förordnar må allmän försäkringskassa tillerkänna den pensionsberättigade pension enligt denna lag utan hinder av att han icke gjort ansökan därom.

För den försäkrades kostnader för läkarundersökning och läkarutlåtande vid ansökan om förtidspension, handikappersättning eller vårdbidrag skall ersättning utgå i enlighet med vad regeringen förordnar.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1988.

[1] Lagen omtryckt 1982:120.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1969:205) om pensionstillskott *dels* att 4 § skall ha följande lydelse,
dels att övergångsbestämmelserna till lagen (1981:694) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Utskottets förslag*
4 §[1]	
Vid tillämpning av 3 § skall, då pensionspoäng enligt 11 kap. 6 § första stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring på grund av underlåten avgiftsbetalning inte tillgodoräknats den försäkrade, hänsyn tas till den tilläggspension, som skulle ha utgetts om avgift erlagts. *Vid beräkning av pensionstillskott till ålderspension eller förtidspension* skall *dock* inte beaktas sådan tilläggspension i form av änkepension som skulle ha utgetts om avgift erlagts.	Vid tillämpning av 3 § skall, då pensionspoäng enligt 11 kap. 6 § första stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring på grund av underlåten avgiftsbetalning inte tillgodoräknats den försäkrade, hänsyn tas till den tilläggspension, som skulle ha utgetts om avgift erlagts. *Därvid* skall inte beaktas sådan tilläggspension i form av änkepension som skulle ha utgetts om avgift erlagts.
Denna lag[2] träder i kraft den 1 januari 1982. Har undantagande från försäkringen för tilläggspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring gällt för försäkrad skall vid beräkning enligt 3 § av pensionstillskott till den försäkrade *och av pensionstillskott till änkepension som tillkommer änkan efter den försäkrade* hänsyn tagas till den tilläggspension som skulle ha utgått om undantagande ej ägt rum.	Denna lag[2] träder i kraft den 1 januari 1982. Har undantagande från försäkringen för tilläggspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring gällt för försäkrad skall vid beräkning enligt 3 § av pensionstillskott till den försäkrade *själv* hänsyn tagas till den tilläggspension som skulle ha utgått om undantagande ej ägt rum.

Denna lag[3] träder i kraft den 1 juli 1988. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om pensionstillskott för tid före ikraftträdandet.

[1] Senaste lydelse 1987:365.
[2] 1981:694.
[3] 1988:000.

Proposition 1987/88:100 1
1. Folkpensioner m.m. 1
Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1987/88 1
Utskottet 4
Inledning 4
Höjning av folkpensionens grundbelopp m.m. 5
Ansökan om ålderspension 6
Pensionsåldern m.m. 7
Pensionstillskott vid undantagande från ATP 8
Pensionspoäng och poängår 10
Förtidspension m.m. 12
Handikappersättning 15
Efterlevandepensionering 17
Anslagsfrågor 17
Hemställan 18

2. Bidrag till kommunala bostadstillägg till folkpension 19
Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1987/88 19
Utskottet 20
Hemställan 23

3. Vissa yrkesskadeersättningar m.m. 23

4. Barnpensioner 23
Motion väckt under den allmänna motionstiden 1987/88 23
Utskottet 24
Hemställan 24

Reservationer 25
punkt 1
1. Höjning av folkpensionens grundbelopp m.m. (c) 25
2. Höjning av folkpensionens grundbelopp m. m.(vpk) 25
3. Pensionstillskott vid eget undantagande från ATP (m, fp, c) 25
4. Pensionstillskott till änkepension (s) 26
5. Övergångsregler för ATP (c) 27
6. Tillgodoräknande av ATP-poäng för vård av barn (c) 27
7. Retroaktiv rätt till ATP-poäng för vård av barn (c) 28
8. Förtidspension för egenföretagare (m, fp, c) 28
9. En ytterligare nivå inom handikappersättningen (s) 29
10. Inkomstprövning av änkepension (m, fp, c) 30
11. Medelsanvisningen (m) 30
12. Medelsanvisningen (vpk) 30

13. Ökat statsbidrag till KBT m. m. (fp) 31
14. Ökat statsbidrag till KBT m. m. (vpk) 31
15. Statsbidrag till KBT vid gruppboende (c) 32
16. KBT till undantagandepensionärer (m, fp, c) 32
17. Inkomstberäkning av neurosedynskadades ersättning vid bedömning av rätt till KBT (m) 33
18. Medelsanvisningen (vpk) 33

Särskilda yttranden 34
1. Delning av pensionspoäng mellan makar (m, fp, c) 34
2. En samhällelig pensionsförsäkring (vpk) 34
3. Överföring av medel från socialförsäkringssektorn och förtidspensionering av handikappade studerande (fp) 34
4. Statsbidrag till KBT vid gruppboende (fp) 35

Bilaga 1 Lagförslag 36
Bilaga 2 Lagförslag 37

gotab Stockholm 1988 14960